

ข้อสันนิษฐานในคดีอาญาอันเป็นโทษแก่จำเลย



นายจตุรงค์ ฉินวิวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจากหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย


พ.ศ. 2526

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 974-562-726-7

007692

Criminal Presumption Detrimental to the Accused



Mister Jaturong Chinvivat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of laws

Department of law

Graduate School

Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ข้อสันนิษฐานในคดีอาญาอันเป็นโทษแก่จำเลย

โดย

นายจตุรงค์ ฉินวิวัฒน์

แผนกวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มูรธา วัฒนชะวีระกุล

อาจารย์จรัญ ภักดีชนากุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....*สุพจน์ งาม*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประทีฐ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*มูรธา*.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุภา กุลบุศย์)

.....*มูรธา*.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มูรธา วัฒนชะวีระกุล)

.....*จรัญ*.....กรรมการ

(อาจารย์จรัญ ภักดีชนากุล)

.....*เข็มชัย*.....กรรมการ

(อาจารย์เข็มชัย / ชุตังค์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ชื่อนิสิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

แผนกวิชา

ปีการศึกษา

ข้อสันนิษฐานในคดีอาญาอันเป็นโทษแก่จำเลย

นายจตุรงค์ ฉินวิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มรุชา วัฒนะชีวะกุล

อาจารย์จรัญ ภักดีชนากุล

นิติศาสตร์

2526

บทคัดย่อ



ข้อสันนิษฐานในกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ข้อสันนิษฐานไม่เกิด
ชากับข้อสันนิษฐานเกิดชาก ในกรดำเนินการคดีนั้น ถ้าหากคู่ความฝ่ายใดได้รับประโยชน์
จากข้อสันนิษฐานนั้นแล้ว ฝ่ายนั้นก็พิสูจน์แต่เพียงว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้
ในข้อสันนิษฐานนั้นเท่านั้น ซึ่ง เป็นการง่ายที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไข เมื่อเทียบกับการพิสูจน์
พยานหลักฐานตามกรณีปกติ ส่วนคู่กรณีอีกฝ่ายจะตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานนั้นทันที
โดยเฉพาะในคดีอาญาซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของจำเลยโดยตรงด้วยแล้ว
ผลกระทบของข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยจะมีมาก เมื่อโจทก์ได้รับประโยชน์จาก
ข้อสันนิษฐาน ถ้าเป็นข้อสันนิษฐานไม่เกิดชาก จำเลยก็ยังมีโอกาสที่จะนำพยานหลักฐาน
ต่าง ๆ เข้าสู้เพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ แต่ถ้าเป็นข้อสันนิษฐานเกิดชากแล้ว
โอกาสเช่นนั้นจะไม่มีเลย ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดเป็นปัญหาถกเถียงกันขึ้นมาในวง
นักนิติศาสตร์ว่า ข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญานั้นควรจะให้ไหมหรือไม่
เพราะทำให้จำเลยต้องรับภาระอันหนักหน่วง และภาระที่กฎหมายกำหนดให้จะเป็น
การชดเชยหลักนิติธรรมหรือไม่ จะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

หลักนิติธรรมนั้นเป็นหลักแห่งความยุติธรรมที่มีอยู่ในกฎหมายของทุกประเทศ
การพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยนั้นขัดต่อหลักนี้หรือไม่จึง เป็นปัญหา
ร่วมกันและเนื่องจากรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ก็มีหลักนิติธรรมเป็นรากฐาน

เช่นกัน ดังนั้นปัญหาที่ว่าขัดกับหลักนิติธรรมหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่จึง เป็นปัญหาเดียวกัน แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น ๆ ฉะนั้นในการพิจารณาปัญหาที่ว่า ข้อสันนิษฐานใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาจากรัฐธรรมนูญของประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะ

ปัญหาข้อสันนิษฐานในกฎหมายที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญานั้น เคยขึ้นสู่คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วครั้งหนึ่ง เกี่ยวกับกฎหมายการพนันต่อมา เกิดปัญหาเกี่ยวกับนิติบุคคลและการสันนิษฐานที่ให้ผู้แทนนิติบุคคลร่วมรับผิดชอบนิติบุคคลไว้ก่อน แล้วหลักการให้ผู้แทนนิติบุคคลพิสูจน์ว่าไม่ได้รับรู้เห็นหรือยินยอมกับการกระทำผิดนั้น

โดยเหตุที่ข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยนี้ยังเป็นปัญหาสงสัยกันว่าควรจะมีไว้ในกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือไม่ และขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ การศึกษาถึงพื้นฐานของข้อสันนิษฐานเหล่านั้นจะเป็นทางหาคำตอบเหล่านี้ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

among lawyers concerning whether there should be presumptions which are detrimental to the accused, since this imposes assertions burden on the accused, and whether such burden conflicts with the Rule of Law or the constitution.

The Rule of Law is the basis of Justice inherent in the law of every country. The question concerning whether presumptions conflict with the Rule of Law is common to all countries. Since every Constitution is based upon the Rule of Law, the problem concerning whether such presumption conflict with the Rule of Law is the same problem as that concerning whether such presumptions conflict with the Constitution

However, because Constitutions of countries differ in accordance with their economic and social structure, any consideration of the question whether presumptions conflict with the Constitution must be viewed from the angle of the constitution of the particular country in question.

The problem of presumptions detrimental to the accused in criminal cases has reached the Constitutional Judicial Council once in relation to gambling laws. Subsequently, problems arose concerning juristic persons and the presumption that agents of juristic persons are responsible jointly with

juristic persons. This imposed upon the agents of juristic persons the burden of proving that the juristic persons had no knowledge of or did not consent to the wrongdoing.

Presumptions which are detrimental to the accused in criminal cases still raise problem concerning whether they should be allowed to exist in laws giving rise to criminal sentences and whether they conflict with the Constitution. Studies on the fundamental bases of such presumptions may provide answers to these problems.



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



กิติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จุกา กุลบุษย์ คณบดีคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาแนะนำและเป็นประธานกรรมการ ทรวจวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์มูรธา วัฒนะชีวะกุล ที่ได้กรุณาเป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจน เป็นกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์จรัญ ภักดีสมานกุล ที่กรุณา รับเป็นอาจารย์
ที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาค้นคว้า ซึ่งแนวทางตลอดจน ทรวจวิทยานิพนธ์
จนสำเร็จและเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ แม้ความเห็นส่วนตัวของท่านแก่เดิมมาจะ
ตรงข้ามกับคำขอในวิทยานิพนธ์นี้ แต่ท่านรับฟังด้วยความเต็มใจ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เข้มชัย ชูกิจวงศ์ ที่กรุณาแนะนำหัวข้อวิทยานิพนธ์
นี้ให้ตลอดจนการวางแนวทาง หาข้อมูลและให้คำแนะนำค้นคว้า โดยตลอดจนวิทยานิพนธ์
นี้สำเร็จและเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์จิติ กิ่งศรัทธี ศาสตราจารย์ ดร.อมร
จันทร์สมบุญรณ์ ศาสตราจารย์ ดร.โกเมน ภัทรภิรมย์ อาจารย์ ดร.กนิษฐ ฌ นกร
อาจารย์ ดร.ไพฑิษฐ์ พิพัฒน์กุล อาจารย์ ดร.อัคราทร จุฬารัตน์ รองศาสตราจารย์
พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
วีระพงษ์ บุญโสภาส รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ เพ็ชรศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.บวรศักดิ์ อูรรณโณ ที่ได้ให้คำแนะนำให้ข้อคิดเห็น และเอกสารประกอบในการ
ค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทิต มันทาภรณ์ ที่ได้กรุณาให้
ความช่วยเหลือในคานาภาษาต่างประเทศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช คุณสิทธิชัย
ภูวะปัจฉิม คุณศิริพร เทพปรีชาสกุล คุณเบญจมาศ มังคละวิรัช คุณจันทนา
สุทธิเรือง บรรณารักษ์ 5 ห้องสมุดกระทรวงยุติธรรม อาจารย์ชาณุวิทย์ ยอคมณี
คุณอำไพ สุเทพากุล คุณจิตติ ชื่นยง ที่กรุณาให้ยืมหนังสือและเอกสารประกอบการ
ค้นคว้าและ วางรูปแบบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและอนุเคราะห์ของบุคคล
หลายฝ่ายทั้งเกี่ยวกับเนื้อหาสาระตลอดจนรูปแบบและการจัดพิมพ์ ผู้เขียนได้รับกำลังใจ
สนับสนุนจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต มั่นสุข ตั้งแต่เริ่มแรก และได้รับแรงกล้าใจ
จากคุณแม่และพี่ชายของผู้เขียนเป็นอย่างมากจนวิทยานิพนธ์นี้เขียนเสร็จ ซึ่งผู้เขียน
มีความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

| | หน้า |
|--|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย | ก |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ | ค |
| กิตติกรรมประกาศ | ฉ |
| บทที่ 1 บทนำ | 1 |
| บทที่ 2 แนวความคิดและความเป็นมาของข้อสันนิษฐานอันเป็นไทย แก่จำเลย | 10 |
| แนวความคิดของข้อสันนิษฐานทั่วไป | 10 |
| ความหมายของคำว่า "ข้อสันนิษฐาน - การสันนิษฐาน" "คุณพินิจ" | 12 |
| ✓ ประเภทของข้อสันนิษฐาน | 13 |
| ✓ ข้อสันนิษฐานในคดีอาญาที่เป็นไทยแก่จำเลย | 16 |
| ปัญหาที่เกี่ยวกับข้อสันนิษฐานที่เป็นไทยแก่จำเลยใน คดีอาญา | 31 |
| บทที่ 3 การยอมรับข้อสันนิษฐานอันเป็นไทยแก่จำเลยในคดีอาญา ในประเทศไทยและต่างประเทศ | 41 |
| การยอมรับข้อสันนิษฐานอันเป็นคุณและเป็นโทษ ... | 42 |
| 1. การบังคับใช้กฎหมายของรัฐ | 42 |
| 2. ระบบที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีอาญา | 44 |
| 3. นโยบายทางอาญากับการพัฒนาประเทศ | 45 |
| | 48 |



| | หน้า |
|--|------|
| บทที่ 4 ผลกระทบของข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญา ต่อการดำเนินคดี | 50 |
| 1. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานแก้ชาค | 53 |
| ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย | 54 |
| ข. กระทบต่อการพิจารณาพิพากษา | 55 |
| ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี | 56 |
| 2. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่แก้ชาค | 57 |
| ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย | 57 |
| ข. กระทบต่อการพิจารณาพิพากษา | 58 |
| ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี | 59 |
| บทที่ 5 ผลกระทบของข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญาต่อ หลักนิติธรรม | 60 |
| ความผิดแก้ชาคและความรับผิดชอบใน การกระทำของผู้อื่น | 61 |
| ก. ประเทศอังกฤษ | 61 |
| ข. ประเทศสหรัฐอเมริกา | 65 |
| ค. ประเทศไทย | 66 |
| เหตุผลที่กฎหมายยอมรับข้อสันนิษฐาน | 68 |
| ปัญหากฎหมายที่ไม่เป็นธรรม | 74 |
| 1. กฎหมายอันชอบ | 75 |
| ก. ผลสรุปของสภาวิจัยแห่งชาติ | 76 |
| ข. ความเห็นของศาลอุบลราชธานี | 77 |
| ค. คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ | 78 |
| ง. ความเห็นที่แย้งกับตุลาการรัฐธรรมนูญ | 78 |

| | |
|--|-----|
| 2. ปัญหาข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่เป็นโทษ แก่จำเลยในคดีอาญา | 85 |
| 1. ประเทศอังกฤษ | 86 |
| 2. ประเทศสหรัฐอเมริกา | 87 |
| 3. ประเทศไทย | 94 |
| ก. คดีเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานในพระ- | |
| ราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 | 94 |
| ข. พื้นฐานที่รองรับข้อสันนิษฐานของ | |
| พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 | 96 |
| ค. ความเห็นเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของ | |
| ตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต. 2/2494 | 97 |
| ง. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้แทน | |
| นิติบุคคลที่เกิดจากข้อสันนิษฐาน | 105 |
| จ. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดทาง | |
| อาญาของนิติบุคคล | 108 |
| 1) นิติบุคคลสามารถกระทำผิดทาง | |
| อาญาได้หรือไม่ | 108 |
| 2) นิติบุคคลรับโทษทางอาญาได้ | |
| หรือไม่ | 108 |
| ฉ. ความรับผิดของนิติบุคคลตามกฎหมาย | |
| ไทย | 109 |
| ช. พื้นฐานที่รองรับข้อสันนิษฐานเกี่ยว | |
| กับความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคล | 114 |

| | |
|--|-----|
| ช. เหตุผลของฝ่ายที่เห็นว่าข้อ สันนิษฐานเกี่ยวกับความรับ ผิดของผู้แทนนิติบุคคลไม่ขัดกับ รัฐธรรมนูญ | 118 |
| ฉ ข้อสันนิษฐานในกฎหมายที่เป็น โทษแก่จำเลยในคดีอาญาขัดกับ รัฐธรรมนูญหรือไม่ | 121 |
| บทที่ 6 สรุปข้อสันนิษฐานในคดีอาญาอันเป็นโทษแก่จำเลย | 128 |
| บรรณานุกรม | 135 |
| ประวัติผู้เขียน | 147 |

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย